

peněžité v obnosu rovnajícím se 2 až 8násobné ceně nominální dotyčných losů. Každý jiný přestupek těchto nařízení tresce se jako zapovězená hra dle trest. zákona důchodkového.

Obligace alternativní jest poměr obligační, při němž předmět plnění strany předem určitě nesmluvily, takže daný slib na několikery způsob splněn býti může (§ 906 o. o. z.). Ohledně předmětu plnění mohou nastati různé případy:

1. Ve smlouvě nebylo ustanoveno, která strana voliti má. V tomto případě splní zavázaný, jak mu libo; ustanovil-li se však na některém způsobu a věřitel to oznámil, nemůže potom sám o sobě od volby upustiti, leč že by věřitel k tomu svolil.

2. Má-li věřitel volbu, nemůže rovněž dle analogie § 906 sám o sobě volbu již vykonanou změnit. Volba jest vykonaná, jakmile věřitel dlužníkovi prohlásí, že žádá ten či onen předmět, aneb přijme-li věřitel od dlužníka jedno z plnění bez námitek. (Nabízí-li se žalobce ku přijetí jisté částky, aby mohl žádati za zahájení řízení stručného neb nepatrného, má žalovaný právo částku tu složit a tím se závazku svého sprostiti (roz. ze dne 8. srpna 1881 č. 7943, sb. 8463).

3. Strany mohou též volbu na třetí osobu vznést, ve kterémž případě přejímá tato arbitrium boni viri. Volba pokládá se tu za vykonanou, jakmile třetí osoba stranám prohlásí, že předmět plnění byla zvolila. Odmítne-li třetí osoba volbu, aneb stane-li se k volbě neschopnou (smrtí, šilinstvím, nebo stane-li se nezhvěstnou) má se za to, že dotýčné právní jednání vůbec nevzniklo (§ 1056 o. o. z.).

Byla-li volba více osobám zůstavena, rozhodne většina hlasů. Když se většina nedocílí, pokládá se za to, že právní jednání se nestalo (§ 1057 o. o. z.).

4. Byla-li smlouva výslovně učiněna s výhradou, že může strana mezi několika předměty voliti, a zmařena-li volba tím, že jedna nebo více věcí náhodou zaniklo; není strana k volbě oprávněná smlouvou vázána. Stane-li se tak vinou strany k plnění zavázané, práva jest tato straně k volbě oprávněné z toho, že volbu zmařila (§§ 907 a 1295 o. o. z.). Je-li oprávněný sám vinnen zmařením volby, nemá nároku na náhradu.

Byla-li volba oběma stranami společně zmařena, nese každá škodu poměrně dle § 1304 o. o. z.

5. Sporno jest, zdali právo volby při každé smlouvě místa míti může. Jasně znění § 1094 o. o. z. nasvědčuje tomu, že taková výhrada při smlouvách o nájem a pacht za vyloučení pokládána býti musí, poněvadž smlouva ta teprve tenkrát jest hotovou, když strany se o předmětu plnění, totiž o věci a ceně byly shodly. (Roz. ze dne 6. července 1878, č. 13444 časop. »Gerichts-Zeitung« č. 54).

Obohacení bezdůvodné. (Žaloby z obohacení).

I. Pojem.

Žaloby z obohacení mají místo proti tomu, kdo se na škodu žalobce bezdůvodně obohatil a směřují ku vrácení toho, čím se žalovaný bezdůvodně obohatil. Přípustnost žalob těchto je ospravedlněna již dle římského práva všeobecně uznanou zásadou slušnosti, že nikdo se nemá cizí škodou obohatiti. Dle toho náleží k podstatě žalob těchto okolnost, že se žalovaný obohatil, že obohacení jest neoprávněné a žalobci na škodu. Obohacením rozumíme každé neoprávněné rozmnožení majetku žalovaného v nejširším slova smyslu;

bezdůvodným jest, nebylo-li zde uznaného důvodu právního pro rozmnožení majetku žalovaného, a sice buď že tento hned od počátku scházal aneb že později odpadl. Se škodou žalobce jest bezdůvodné obohacení tehdy spojeno, jestliže nastalo následkem plnění žalobcova.

II. Strany sporné.

1. Aktivně legitimován je ten, kdo převedl nejsa zavázán resp. jehož závazek později byl zrušen, na žalovaného majetko-právní prospěch, a dále jeho universální i singulární nástupcové, neboť žalobou z bezdůvodného obohacení k platnosti přivedený nárok tvoří pohledávku žalobcovu, tudíž právo jeho, jež nespočívá pouze v osobních poměrech žalobcových (§ 531 o. o. z.) a přechází tudíž jako všechna jiná podobná práva na dědice. Rovněž možno tento nárok, jelikož tvoří právo scizitelné, dle § 1393 o. o. z. postoupiti.

2. Passivně legitimován k žalobě je ten, kdo se na škodu žalobce bez důvodu obohatil, jehož jmění bylo tudíž plněním žalobcovým rozmnoženo, a jeho (žalovaného) universální nástupcové; neboť, je-li nárok žalobcův dluhem žalovaného, jsou dědicové tohoto dle § 548 o. o. z. povinni tento s dědictvím převzít. Avšak žalovaný a jeho universální nástupcové ručí jen potud, pokud v čas doručení žaloby (litiskontestace) ještě jsou obohaceni, resp. pokud obohacení zavinili. Singulární nástupcové obohaceného totiž osoby, na něž předmět obohacení byl převeden, nemohou žalobou z obohacení pohnání býti, ježto kondikce svůj základ má jen v bezdůvodném přenešení prospěchu majetkového se strany žalobce, předpokládá tudíž žaloba tato právní jednání mezi žalobcem a žalovaným uzavřené, jež mezi žalobcem a singulárním sukcessorem obohaceného nepozůstává.

III. Předmět žaloby.

Předmětem žaloby z obohacení jest nárok na vrácení toho, co do jmění žalovaného bez důvodu bylo převedeno, resp. hodnota plnění žalovanému učiněného. Záleží-li toto plnění v odevzdání určité věci, možno jen tuto věc zpět žádati; byly-li věci zužitelné na žalovaného převedeny a zužity, musí tento jich hodnotu, kterou pro něho měly a již on se bez důvodu obohatil, nahraditi. Byly-li však na žalovaného převedeny věci zastupitelné a smísil-li je tento se svými vlastními téhož druhu, jest povinen vrátiti věci ty ve stejném počtu a druhu (*tantumdem ejusdem generis*). Objem závazku žalovaného řídí se tím, byl-li v době obohacení bona neb mala fide (měl-li úmysl poctivý či obmyslný). Bona fide byl žalovaný, když nevěděl resp. dle okolností seznati nemohl, že není zde důvodu právního k nabytí majetkového prospěchu na něho převedeného; věděl-li o tom neb mohl-li to z okolností právní jednání provázejících seznati, jednal mala fide. Byl-li žalovaný v době obohacení bona fide, pokládá se za bezelstného držitele nabyté věci; může tudíž dle § 329 o. o. z. věci dle libosti užívati, jí zužiti neb i zničiti. V tomto případě ručí žalovaný jen potud, pokud v době litiskontestace resp. dodání žaloby jest ještě obohacen, tudíž jen potud, pokud on ještě drží majetkový prospěch bezdůvodně naň převedený nebo jeho hodnotu. Vzala-li tudíž věc od doby obohacení až do doručení žaloby úplnou zkázu, zaniká úplně závazek žalovaného; byla-li však věc žalovaným spotřebena nebo scizena, vstupuje cena na její místo, pokud jí žalovaný v čas dodání žaloby je ještě obohacen. Sporno jest, zda bezelstný žalovaný s věcí i plody vydati musí, pokud jimi je obohacen; dle § 330 o. o. z. bylo by dáti odpověď zápornou; většina spisovatelů jest však

náhledu opácného (sr. Pavlíček »Zur Lehre von den Klagen aus ungerechtfertigter Bereicherung«). Náklad na věc bezelstným žalovaným učiněný budiž jemu dle anal. § 331 o. o. z. nahrazen. Byl-li žalovaný v čas obohacení obmyslný, musí jako nepoctivý držitel vše vrátiti, co jedním právním nabytím, se vším příbytkem a všemi plody, i když to v čas litiskontestace resp. dodání žaloby více nemá; z nahodilé zkázy však právně není. Ode dne doručení žaloby postaven jest bezelstný na roveň nepoctivému držiteli.

IV. Druhy žalob.

1. *Condictio indebiti*. Nejčtenější druh žalob z obohacení jest *condictio indebiti*, jež v tom záleží, že ten, kdo z omylu třeba právního, něco plnil nejsa k tomu zavázán, může to zpět žádati, není-li to možné, tedy úplatu zjednanému užítku přiměřenou (§ 1431 o. o. z.).

Condictio indebiti předpokládá:

a) že něco bylo plněno za účelem zaplacení dluhu s úmyslem dluh tento zaplatiti (*solvendi causa*);

b) že dluh, jenž měl plněním býti zrušen, právně nepozůstával a

c) že se plátce ohledně existence dluhu placeného v omylu nalézal.

Lhostejno jest, týká-li se omyl faktických okolností neb spočívá-li v neznalosti zákona; jen nesměl plátce věděti, že dluh neexistuje (nál. ze dne 8. dubna 1885 č. 3272 časop. »Ger. Zeit.«, 1885 s. 54., sb. »Gl. U.« č. 10511). Úmysl plátce musil směřovati k zaplacení jeho vlastního dluhu; vyloučena je tudíž kondikce, když žalobce v jiném snad úmyslu plnil nebo když plnil, by zaplatil ne vlastní, nýbrž cizí dluh. *Condictio indebiti* má však průchod, byl-li žalobce sice k plnění zavázán, plnil-li však něco jiného, než předmět tohoto dluhu, rovněž když plnil někomu jinému, než komu plniti měl. Sporno jest, lze-li žádati vrácení zaplacení dluhu, k němuž žalobce rozsudkem právoplatným byl odsouzen nebo soudním narovnáním se zavázal, jestliže dluh tento nepozůstával. V případě prvého dlužno záporně odpověděti (nál. ze dne 19. května 1871, sb. »Gl. U.« č. 4175 a ze dne 14. září 1871, sb. »Gl. U.« č. 4262). Naproti tomu zaplacení dluhu soudním narovnáním uznaného možno kondikovati v těch případech, kde lze narovnání v odpor vzíti, tudíž dle § 1385 o. o. z. pro omyl v osobě nebo předmětu (nál. ze dne 3. února 1859, sb. »Gl. U.« 720). *Condictio indebiti* má místo, i když bylo placeno na základě soudního rozhodnutí moc práva ještě nenabytého, bylo-li toto rozhodnutí po zaplacení vyššími stolicemi změněno nebo zrušeno, rovněž když bylo placeno na základě trestního nálezu, jenž dodatečně byl zrušen neb změněn (nál. ze dne 12. března 1861, sb. »Gl. U.« 1282). *Condictio indebiti* jest dle § 1432 o. o. z. vyloučena, když byl zaplacen dluh promlčený neb takový, jenž jen pro nedostatek formy jest neplatným, neb k jehož dobytí zákon žalobu odpírá (dluh nežalovatelný), konečně dluh, o němž plátce ví, že z něho zavázán není. Neboť v placení dluhu promlčeného spočívá vzdání se námitky promlčení a ježto ku promlčení lze jen k námitce stran přihlížeti, nemůže tudíž ten, kdo se námitky vzdá, tuto více v žádné formě k platnosti přivést. Jest otázka, v jakém jest poměru předpis § 1432 o. o. z. k zák. ze dne 25. července 1871 č. 76 ř. z., totiž je-li přípustna žaloba z obohacení když bylo plněno na základě smlouvy, jejíž platnost podmíněna jest zřízením notářského spisu a nebyla-li tato forma dodržena. Dle přísného znění § 1432 o. o. z. byla by kondikce bez výminky vyloučena, tak i rozh.

ze dne 31. ledna 1888 č. 863, sb. »Gl. U.« č. 12027, ze dne 25. června 1887 č. 6226, sb. »Gl. U.« č. 11650, »páčně rozh. ze dne 17. března 1886 č. 2987, sb. »Gl. U.« č. 10974. Že při splnění obligace naturalní kondikce místo nemá, je samozřejmé, neboť naturalní obligace tvoří dluh právě existující, jenž není pouze žalovatelným. Rovněž nepřípustna je kondikce, zaplatil-li plátce dluh, ač věděl po právu, že neexistuje, ježto je tu pak darování (nál. ze dne 20. září 1888 č. 9651, sb. »Gl. U.« 12358). Důvody tyto nevyklučují však žalobu z obohacení, vyskytují-li se při osobách k právním činům nezpůsobilých (§ 1433 o. o. z.).

2. *Condictio causa data, causa non secuta*. Tato má místo, když bylo plněno vzhledem k jistému očekávanému výsledku, za určitého předpokládání, a když tento výsledek neb toto předpokládání pak nenastalo (§ 1434 a 1447 o. o. z.). *Condictio causa data causa non secuta* řídí se všeobecně pravidly shora vyloženými. Rozdíl jest ten, že při ní žalovaný vždy vědět musil, že bude snad musiti obdržené vrátiti, ježto očekávaný výsledek nebo předpokládání zmařeno býti může. Pokládá se tudíž dle toho žalovaný při kondikci *causa data causa non secuta* až do nastoupení očekávaného výsledku za pouhého schovatele věci naň převedené. Dle toho řídí se i objem povinnosti žalovaného. Lhostejno, zda nedostavení se výsledku očekávaného bylo zaviněno žalovaným, osobou třetí nebo náhodou (nál. ze dne 12. září 1884 č. 8846, sb. »Gl. U.« 10161), naproti tomu zdá se kondikce býti vyloučena, když žalobce sám zmařil výsledek očekávaný. Sem náleží i kondikce § 1247 o. o. z. totiž odvolání daru snubního, když s manželství bez viny dárcovy sejde, při čemž je sporno, jak břemeno průvodní má býti mezi strany rozděleno, zda totiž dárce vinu obdarovaného neb jen nedostatek svého vlastního zavinění dokázati má (nál. ze dne 4. května 1803 č. 3794, sb. »Gl. U.« 9424).

3. *Condictio ob turpem seu injustam causam*. Tato má místo, byloli plněno z důvodu, jenž byl na straně žalovaného nemravný nebo nedovolený (§ 1174 o. o. z.). Žalobce nesměl tedy vědět o nemravnosti nebo nedovolenosti důvodu na straně žalovaného, ježto by jinak důvod tento i na jeho straně byl nemravný neb nedovolený (*turpitude in utraque parte versatur*) a kondikce byla by vyloučena. Při této kondikci jest žalovaný vždy *mala fide*, což již z povahy její vyplývá; vrátí tedy ve všech případech vše co obdržel se vším příbytkem a plody i kdyby jich již v čas doručení žaloby neměl. Kdy jednání je nemravné nebo nedovolené, určují příslušné zákony, zejména §§ 878, 879 o. o. z., dv. dek. ze dne 6. června 1838 č. 277 sb. z. s., § 105 a) tr. z., zák. ze dne 28. května 1881 č. 47 ř. z. Hlavně má místo tato kondikce při plnění na základě úvěrních jednání, jež čelí proti zákonu o lichvě (nál. ze dne 9. května 1883 č. 4156, sb. »Gl. U.« 9431). O zpátečné působnosti zákona o lichvě na úvěrní jednání dříve uzavřená viz. nál. ze dne 3. července 1883 č. 5493, sb. »Gl. U.« 9504, ze dne 8. srpna 1883 č. 8863 »Gl. U.« 9531).

4. *Condictio sine causa specialis* (v užším smyslu). Tato má průchod ve všech případech, kde bez právního důvodu bylo plněno a v nichž jiná kondikce místa nemá. Sem náleží kondikce dle § 877 o. o. z. Podmínky této žaloby, její předmět, objem, závazek žalovaného atd. řídí se dle všeobecných pravidel shora vytknutých. Nejčastější případy mají svůj původ v právních jednáních uzavřených s osobami nezpůsobilými

k činům právním, pak při plnění smluv, k jichž platnosti jest zvláštní forma předepsána, která však nebyla dodržána (nál. ze dne 23. června 1887 č. 6226 sb. »Gl. U.« 11650, ze dne 20. prosince 1887 č. 14017 sb. »Gl. U.« 11890, ze dne 11. list. 1885 č. 12689 sb. »Gl. U.« 10788). Při této kondikci jednal žalovaný většinou bona fide, pročež on jen potud ručí, pokud je v čas dodání žaloby obohacen (nál. ze dne 2. dubna 1883 č. 878 sb. »Gl. U.« 9365, ze dne 20. prosince 1887 č. 14017 sb. »Gl. U.« 11890).

5. *Condictio ob causam finitam*. Dle § 1435 o. o. z. má kondikce průchod i tehda, bylo-li něco dáno co pravý dluh, když však právní důvod jej podržeti na straně příjemce zanikl. O kondikci této platí totéž co o *condictio sine causa* (nál. ze dne 13. ledna 1875, sb. »Gl. U.« 5599, ze dne 30. listopadu 1880 časop. »Jur. Bl.« č. 4. z r. 1881, ze dne 2. listopadu 1877 sb. Gl. U.« 6622, z 12. února 1861 sb. »Gl. U.« 1273).

V. Průvodní břemeno.

Při posouzení otázky, kterak průvodní břemeno při žalobách z obohacení mezi strany je rozděleno, jest toho dbáti, aby žalobce ve všech sporech existenci skutečností právo tvořících, žalovaný ale okolností právu bránících neb je zrušujících dokázal. Dle toho dokáže žalobce při všech kondikcích, že žalovanému plnil. Kromě toho musí ale žalobce dokázati:

1. při kondikci *indebiti*

a) že plnil, by dluh zaplatil, *solvendi causa*;

b) že placený dluh po právu neexistoval a

c) že se ohledně pravé povahy dluhu v omylu nalézal.

Okolnost, že plnění v čas dodání žaloby v majetku žalovaného se ještě nalezá, tedy obohacení žalovaného, žalobce nedokazuje; neboť záhuba resp. spotřeba neb jinaká ztráta plnění jest okolností právo zrušující, tvrzení její jest námitkou, kterou žalovaný dokázati musí. Rovněž musí žalovaný uvést a dokázati všechny ostatní důvody, které ho závazku k vrácení plněného sprostují;

2. při *condictio ob causam datorum* musí žalobce dokázati, že plněno bylo s ohledem na očekávaný výsledek. Nedostavení se tohoto výsledku žalobce pouze tvrdí a žalovaný nechť dokáže, že se očekávaný výsledek dostavil, chce-li své povinnosti býti sprostěn;

3. před *condictio ob turpem seu injustam causam* musí žalobce dokázati, že důvod plnění byl nemravným nebo nedovoleným. Nevědomost svoji o nemravnosti nebo nedovolenosti právního důvodu nepotřebuje žalobce dokazovati;

4. při *condictio sine causa specialis* přísluší žalobci důkaz, že plněno bylo bez důvodu a

5. při kondikci *ob causam finitam*, že důvod plnění odpadl.

Obrana cti vojenské.

Nutnou obranu vojenské právo trestní ve třech směrech upravilo způsobem od civilního práva odchylným. Jedna z těchto odchylek týká se obrany cti.

U důstojníků rozsah statků právních, k jichž ochraně nutná obrana se připouští, tím jest rozšířen, že účastnou jí též jest osobní čest jejich. Důstojníci (a vojenské osoby mající charakter důstojnický, jako auditori, vojenští lékaři), kteří ve své vlastní cti u přítomnosti byt i jen jediné